

Zpráva ze služební cesty do Rumunska

Termín cesty: 28. 8. 2006 – 5. 9. 2006

Partnerská organizace: Arhivele Nationale, B-dul Regina Elisabeta nr. 49, Bucuresti

Účel cesty: 1) Výzkum bohemikálních písemností ve fondech Rumunských státních archivů

2) Průzkum písemných dokumentů české menšiny v Rumunsku

Navštívená místa

archívy: Timisoara (Temešvár)
Drobeta Turnu Severin
Bukurešť

krajanské vesnice: Eibenthal (Dubová)
Eselnita

Subjekty jednání:

Maria Vertan, vedoucí pobočky Národního archivu v Timisoaře
Marlen Negrescu, hlavní konsultantka pobočky Národního archivu v Timisoaře
Annemarie Czernak, archivářka, tlumočnice pobočky Národního archivu v Timisoaře
Cristian Anita, vedoucí pobočky Národního archivu v Drobeta Turnu Severin
Constantin Juan, historik, profesor, člen německé komunity v Orsove
Josef Nedvěd, tajemník obce Eibenthal
Radu Albastru, starosta střediskové obce Dubová
Prof. Dr. Tudor Ratoi, náměstek gen. ředitele Národního archivu
Dr. Dragos Sesan, archivář Národního archivu
Lidia Bircanu, vedoucí oddělení mez. vztahů Národního archivu

Zprávu podávají: Mgr. Milan Vojáček, vedoucí 2. oddělení Národního archivu

Alexandra Blodigová, archivářka 6. oddělení Národního archivu

Datum vyhotovení: 6. září 2006

Podpis ředitelky archivu:

Cesta byla zahájena v odpoledních hodinách dne 28. srpna 2006. Autobus dorazil do Timisoary s tříhodinovým zpožděním v 15 h následujícího dne. Byli jsme očekáváni delegací pobočky Národního archivu v Timisoare v čele s jeho ředitelkou dr. Marií Vertan. Navštívili jsme archiv, kde nám byla podána základní informace o archiváliích vztahujících se k české menšině v kraji Banát. Dr. Marlen Negrescu, která je správkyň těchto fondů, nám připravila na ukázkou část těchto dokumentů. Dokumenty jsou poškozeny a vzhledem k tomu nejsou badatelsky vyhledávány a není zatím počítáno s jejich konzervací. Jedná se o soupisy majetku jednotlivých obyvatel, které byly prováděny od 80. let 19. století.

Ve středu 30. srpna jsme byli převezeni do 200 km vzdálené vsi Dubová, která je správním centrem české vesnice Eibenthal. Byli jsme přijati starostou obce p. Albastru, který nám poskytl další vozidlo, abychom se dostali v nepříznivém počasí a terénu do horské obce Eibenthal. V Eibenthalu jsme se setkali s usedlíky, manželi Nedvědovými a „archivářem“ obce, který se nám nepředstavil. Pan Nedvěd působil v minulosti jako tajemník obce a úzce spolupracoval se starostou z Dubové. Žádné písemné doklady jsme neviděli, dle ústního sdělení vede místní farář kroniku. Poté, co jsme jim předali xerokopie dokumentu týkajícího se místní školy, jehož originál je uložen ve fondu PMR v NA, „vzpomněli si“, že snad nějaké dokumenty přeci jenom ve vesnici jsou. Nalézt tyto dokumenty předpokládá hlubší kontakt a získání důvěry mezi krajany. Cestou do Drobeta Turnu Severin, správního města župy, jsme navštívili soukromé muzeum v Eselnici, kde bylo mimo jiné uloženo fotoalbum z obce Bígr. Majitelka p. Grigore nám povolila zhotovit digitální fotokopii, která bude předána do fotoarchivu NA. V obci se rovněž nachází malé muzeum místní ortodoxní církve, kde je možné vidět předměty užívané při liturgii (včetně starých tisků).

Ve čtvrtek 31. srpna jsme navštívili pobočku Národního archivu v Drobeta Turnu Severin. Ředitel Cristian Anita, který nás doprovázel již předchozí den, nám ukázal stálou výstavu dějin města a kraje, která je umístěna v budově archivu. Dále nám připravil setkání s prof. historie z města Orsova p. Juanem, který nám podal informace o národnostních poměrech v regionu. Slíbil nám zaslat publikaci k dějinám minorit, kterou připravuje německá menšina v Orsove, v níž by měla být pasáž o české menšině. Ředitel archivu nám předložil dva svazky matriky obce Eibenthal. Bohužel jsme nemohli pořídit digitální kopii, neboť jsme neměli písemný souhlas z Bukurešti. Následovala cesta do 400 km vzdálené Bukurešti, kde nás ve večerních hodinách očekával dr. Sesan, který hovoří česky. Ten nám podal řadu informací a upřesnil program v Bukurešti.

V pátek 1. září nás v dopoledních hodinách přijali Prof. Dr. Tudor Ratoi, náměstek gen. ředitele Národního archivu a Lidia Bircanu, vedoucí oddělení mez. vztahů Národního

archivu. Během více než hodinového rozhovoru naši hostitelé projeví největší zájem o otázky zpřístupnění materiálu po roce 1945, zejména se zajímali o materiály z činnosti KSČ. Toto téma je i u nich, vedle tématu restitucí, ožehavým problémem. Následovala návštěva badatelný, kde nám byly předloženy 2 inventáře fondů. Dvoudílný inventář Prezídia ministrů z let 1859 –1944 a fondu Policejní ředitelství z let 1893 –1947. V těchto inventářích jsme našli odkazy na bohemika a několik z nich nám bylo předloženo k nahlédnutí. Podařilo se nám získat povolení náměstka Ratoie k pořízení několika digitálních kopií.

V sobotu a neděli nám hostitelé připravili program tématicky zaměřený na historii. Navštívili jsme muzeum vesnice, historické muzeum, národní galerii a sídlo parlamentu. Zpáteční cesta vlakem začala v pondělí ráno a trvala více než 25 hodin.

Cesta byla vzhledem k velkému množství získaných informací o rumunském archivnictví, o možnostech studia bohemik a o české menšině velmi přínosná. Jelikož se jednalo o první cestu na základě mezistátní dohody mezi ČSR a Rumunskem, bylo důležité navázání kontaktů s řadou archivářů. V komunikaci nevznikala přílišná jazyková bariéra, neboť po většinu času byl přítomen odborný archivář, který ovládal buď německý nebo anglický jazyk. V běžné komunikaci s personálem hotelu, řidiči etc. je ovšem nezbytná částečná znalost rumunštiny. Velkou výhodou byla přítomnost dr. Sesana, který nám výrazně pomohl při vlastní orientaci v archivních dokumentech (archivní pomůcky jsou pouze v rumunštině).

Badatelný mají omezený počet míst, v pobočkách (10-20) v centru max. 35 osob. Překvapila nás rychlost předložení požadovaných archiválií do badatelný. Inventáře jsou velmi podrobné, z našeho pohledu se jedná o popis spisů, které jsou uloženy v chronologické řadě. Chybí indexy a v inventáři nejsou rovněž vyznačeny ukládací jednotky. V badatelně Národního archivu jsou zaměstnáni 3 archiváři a 5 manipulantů. Archivní pomůcky jsou zhotoveny ve 3 exemplářích na psacím stroji, zvažuje se výhledové zavedení databázového systému.

Hlavním problémem poboček Národního archivu je předarchivní péče, skartace a povinnost převzít vybrané archiválie. Archívy nemají dostatek prostoru ani personální vybavení. Elektronické dokumenty sice na úřadech vznikají, ale k jejich archivnímu zpracování nedochází. Tento problém není zatím fakticky řešen.

Návrh na další postup v jednání:

Co se týče dokumentů mapujících život české menšiny, je nutné konstatovat, že jsou rozptýleny v několika archivech a dá se předpokládat, že jsou i v držení soukromníků. K vytvoření jejich soupisu by bylo nutné navštívit (kromě archivu v Timisoře, Drobeta a Bukurešti) ještě další archiv v Caransebes, kam územně spadají některé české osady. Dokumenty jsou v souvislosti se složitým správním vývojem regionu psány v rumunštině, maďarštině a němčině (výjimečně v češtině). Naší cestou byl dán základ k řešení tohoto úkolu.

Co se týče výzkumu bohemik v rumunských archivech a v souvislosti s tím zpracování témat souvisejících s česko-rumunskými vztahy v minulosti, bylo by dobré pokračovat v průzkumu i v dalších archivech především v Brašově, Sibiu či Cluži.

Ze strany našich partnerů byl patrný velký zájem o pokračování spolupráce. Několikrát byla zmíněna očekávaná návštěva dr. Babičky na oslavách výročí založení Národního archivu v letošním roce.